

Lelkészi gyűléseken

A lelkész-társadalom a túlélésre rendezkedett be. Egy része felszólalásokkal igyekezett jó pontokat szerezni. Az egyik kolléga például áldásként könyvelte el: a hivatalos betakarítási „kampány” idején az istentiszteletet a munka helyettesítette. Mások előadták: mi az, amit termeltek, s mennyit adtak be az állami szövetkezetnek: búzából, tyúkokból, tojásból, nyúltenyésztésből. A vallásügyisek roppantul értékelték buzgalmukat.

A népgyűlések megszervezése is gyakran a papok dolga lett. A szocializálásba való önkéntes bekapcsolódás, a „megvédjük a békét” szólamok – együtt temettünk az ortodox kollégával (később megtiltották) – bejelentései komoly lépcsőfokot jelentettek felfelé egy-egy jó stallum elnyerésére. Biztos sikernek számított, ha valaki ideológiai-agymosási konferenciákon az inspektorok, állambiztonságiak, kultuszminiszter jelenlétében (pl. a Május 1 nevű fürdő előadótermében, Nagyváradon) ilyeneket kiált be az ötvenes évek elején 300 lelkész füle hallatára: a CE fekély az egyház testén: béke-, kultúra-, állam- és egyházellenes, Amerikából pénzelik őket. Még teológiai professzorok is rávetemedtek az efféle népszerűség vagy inkább szeku-szerűség elnyerésére, csakhogy mentsék reakciós múltjuk bőrét.

Negyedévi gyűléseinken a teológiai-egyházi témákkal párhuzamosan mindig jelen volt egy szociális-ideológiai témakör. Főleg teológiai professzorok előre elkészített előadásait, terep-

színű „tanulmányait” olvasták. Érdeemes lenne levéltári kutatás után beszámolni ezekről, kitelne belőlük egynéhány doktorátus. Az egyetértő felszólalásokra előre kijelölték a lelkészeket. Ha valaki románul ömlengett a rendszer és önmaga dicsőítésében, már főnyereménynek számított. Akár esperes is lehetett belőle.

A teológiai témáktól és tálalásuktól sem lehetett „berúgni”. Töltelék téma volt, a liturgiái reform kérdésének tárgyalása két (!) évig tartott. Meddő témákról lehetett beszélni, de megtérésről, ifjúsági és gyermekmunkákról, evangélizációról egy szót sem.

Egy alkalommal nem hatott éppen sikeresnek a felszólalók hozzáállása a témához. Már mindenki unta az egészet, sokan inkább a pad alatt olvastak, az esperes félt a sikerélmény és az inspektor elismerő szavainak elmaradásától, beült mellém a padba. Kezét tölcészerűen szájához emelte, s ezt mondta:

– Szólj hozzá s mondjad: „a tavaszi mezőgazdasági kampány idején a faluban...” – Visszatölcésérezem:

– Nem állok fel!

– De feltétlenül mondjad: „a tavaszi...” – Elöntött az indulat:

– Él az Úr – válaszolom –, hogy csak azt fogom mondani, amit az Úr... – Még be sem fejeztem Mikeást idézni, máris jött a válasz:

– Akkor ne állj fel, maradj ülve... – szól rám mérgesen.

A püspök jelenlétében „Az állam törvényeivel való együttműködésünk” című előadás hangzik el. Hozzá kell szólni. Nem nagyon verik le egymást a jelentkezők. Nem figyeltem oda, a padszomszédaim figyelmeztetnek, a püspök engem szólított fel a hozzászólásra. Kész provokáció, soha nem tette ezt meg senkivel. Felállók. Lélegzetet a bibliámért lehajolásban nyerek: „Segíts meg, Uram” – sóhajtottam. Közben mondom is.

– Ma olvastam erről a Szentírásból. – Keresem a szöveget, Ézs 28,13–16. Felolvasom: – „...lőn nekik az Úr beszéde parancsra új parancs, parancsra új parancs, szabályra új szabály, szabályra új szabály; itt egy kicsi, ott egy kicsi...” Annyi van már: ki sem látszunk belőle. Hogy lehetnénk hűségesek földi törvényekhez, ha azok helyesek is, amikor Isten törvényeiben

sem vagyunk azok, amelyek pedig mindig helyesek. Nekünk Isten törvényein át kell megközelítenünk az állami és az egyházi rendelkezéseket. Az alapunk a 16. versben ez: „Ímé Sionban egy követ tettem le, egy próbakövet, drága szegletkövet, erős alappal, aki benne hisz, az nem fut!” Hudson Taylor úgy mondta ezt: „aki Őbenne hisz, az nem habzsol!”.

Leültem. A csapda nem sikerült. Teljes békesség szállt meg. A kiértékelőben hebegett valamit a püspök: Visky a szívet emlegette, hát igen-igen, de...

Csak egy egyházmegyei és kerületi levéltári kutatás deríthetné fel: hány lelkész küldött csak a mi kerületünkben jelentést rólunk! Egy szünetben, anélkül hogy biztosan tudtam volna, az egyik alkoholizáló kollégámnak, a dolgok közepébe vágva azt mondom:

– Jelentést küldtek rólam a szekuritáténak! – Roppant zavarba jön, még meg is haragszik:

– Mit gondolsz, mi vagyok én, besúgó? Nem írtam semmi rosszat rólad...

Így leplezte le magát.

Megyei lelkészértekezleten az egyik ifjú kálvinista pap hozzászól a bevezető igéhez: „Úgy tekintsen minket az ember...” (1Kor 4,1), s amolyan magabiztos stílusban:

– Igen, mi ezt elvárjuk a néptől, mert mi, magyar református palástos papok... – s mondja, mondja a papok érdemeit (egyház- és nemzet-megmentő, stb.).

Fel kell állanom.

– Nekem ez az ige nem követelményként, hanem kérdőjelesen hangzik: Tekinthe-e valóban minket a gyülekezet úgy, mint Isten szolgáit és titkainak hordozóit? Nem tudom megúszni ezt bűnbánat nélkül!

Felugrik erre, mint kit darázs csípett, s kikéri sűrű taglejtések közepette a maga és paptársai nevében ezt a sértést, amit elkövettem, mert a magyar kálvinista papság mindig hivatásának magaslatán, stb.

Hallgattam. Nem ismertem a fiatal kálvinista titánt. Kérdem a szomszédomtól, ki ez a buzgó kolléga. Megmondja a nevét, s hozzáteszi: ő az, akinek az évi perselypénze: tíz lej.

Nem fúj a szél zúgatlan...

Központi témája lelkész-találkozóinknak: a helyi néptanáccsal való zavartalan együttműködésünk, a párttal való jó viszonyunk. El-elhangzottak beszámolók. Az együttműködésünk példajaként elmondtam (az alkalmat a hozzászólás árán is megvegyétek...) az ateista, kommunista Gyuri bácsi temetését.

Egy reggel halottat jelent az egyik párttag. Gyuri bácsi halt meg, a nem egyháztag, az egyetlen a faluban.

„Harangoztatni kellene, tiszteletes úr!” „Lehet”, mondom. „Megtesszük!” Végre egy temetés, gondoltam magamban, amelyet lekímélhetek, a párt temeti...

A funerátor nem elégszik meg a harangszóval: „A család azt akarja, feltétlenül a tiszteletes úr temesse...” „De hát nem a párt...?” „Nem, a tiszteletes úr!”

Megadom magam: megint gyötrődni, készülni sok-sok megyei pártember előtt is...

A lelkészek már nem olvasnak a pad alatt. Az esperes izgul, feszeng: megint elrontom jó pontját. Melencu, az inspektor (a vallásügyi felügyelő, a szekuritáté hivatalos első embere) jegyzetel. Tegye, az a dolga, ezért fizetik, nem is rosszul.

Folytatom:

– A textus a nagylétszámú temetésen: ApCsel 17,22–31. Pál az athéniakhoz szól: Az oltáron ez a felírás: az ismeretlen istennek. Mindenki szereti őt: az egyik nem ismerve, a másik azt keresi, akit már megismert. A költőitek is róla írnak, mondja Pál: az egész emberiséget Isten egy vérből teremtette. A párt is egységre törekszik, Gyuri bácsi is. Tudtak az egységről, de az utat nem ismerték. A *mi* költőink az ő költőjüknél többet tudnak: Nemcsak azt, hogy egy vérből vagyunk teremtve, hanem azt is, hogy egy vér által vagyunk megváltva... A mi „költőink” a próféták, az evangélisták, a Biblia írói. Ma is vannak Istennek szolgálói, az ember nem az ismeretlen Isten előtt áll meg. Isten rendelt egy napot: mindenkinek meg kell állnia az ő Fia, Jézus Krisztus előtt. Az ő követelménye, parancsa most mindenütt mindenkinek: meg kell térni, bűnbánatra jutni, hogy meg tudjunk állni Jézus Krisztus előtt. Gyuri bácsi hűséggel szolgálta az ő isteneit; vajon mi keresztyének, mi is a magunkét, az igazit, az egyetlent? Temetés után, a halotti torban,

a Gyuri bácsi udvarán még egyszer hirdetem az igét, és az Újsort, Gyuri bácsi utcáját betöltötte az ének.

Őt, aki eltemettetett, nem lehet eltemetni.

Az inspektor úgy értékelte: ha van ilyen igény, jó az, ha a lelkész nem utasítja el.

A lelkészi gyűlések hüen tükrözték azt az elesett állapotot, amelyben a négy évtizedes ateista rendszer talált. Senki ne gondolja olvasóim közül: mi, meghurcolt lelkészek különbek lettünk volna önmagunkban bárkinél. Nem! Nem is *elitélésről*, hanem egy helyzet *megítéléséről* van szó. Ha nem helyes a diagnózis, csak hibás lehet a terápia is.

A gyűlések, esperesi irodai találkozásaink alkalmával szóba került természetesen a lelkészek anyagi helyzete, a fizetés is, ami nem volt rózsás a diktatúra alatt sem. Előtte sem, talán ma sem. Több lelkész 3-4, talán még több havi késéssel vehette fel fizetését. Tőlem is megkérdezték, hogy állok ezen a téren.

– Minden hónapban rendszeresen felveszem!

– Hogy lehet ez?

– A börtönben tanultam meg a titkát egy zsidó származású keresztyén lelkésztől. Jézustól templomadót kérnek az adószedők. Erre Pétert horgászni küldi. A kifogott hal szájában 2 státer van. Mi a tanulság? Fogj halat, s lesz státer. Persze, ne azért fogj halat a világnak, a bűnnek tengeréből („embereket fogtok halászni...”), hogy státer legyen. De aki halász, az a hallal együtt státerhez is hozzájut. Nem nagy összeg, de *elég*. Ha a pénzt hajszolom, se hal, se státer. Így igaz: „akik az oltár körül forgolódnak, az oltárral együtt veszik el részüket”. (1Kor 9,13) Nem luxus-oltár körül forgolódunk... Mindig meglesz az, amire szükségünk van. Egy rabbi lakomára hívja meg barátait. A megterített asztal mellett, a családfő hálát ad: „Köszönjük, Örökkévaló, te mindent megadsz nekünk, amire szükségünk van. Ámen.” A vendégek várják az ennivalót, de a megterített asztal üres marad. Az egyik talmudista megkérdi: „Rabbi, mikor kerül már étel az asztalra?” „Fiam, nekünk most arra van szükségünk, hogy szükségben legyünk!”

„Szükségemben az Urat hívtam...” (Zsolt 18,7) Nem lehetünk annyira szükségben, hogy ne hívhatnánk őt – tehetjük a

rabbi szavai mellé. Sok küzdelmen kell átmennünk. De mind-
ezekben felettébb diadalmaskodunk azáltal... (Róm 8,37)
Ezekben. Nem ezeken kívül! Nem a szabaduláson kívül, ha-
nem a nyomorúságban élhetjük meg Urunk szabadítását.

A régi emlékek egymás után villannak fel emlékezetem-
ben. Nem is lehet mindent leírni, mindenre emlékezni. „El ne
felejtkezzél semmi jótéteményéről...” (Zsolt 103,2) Az igének
ilyen fordítása is van: „még ha egyikről-másikról meg is feled-
kezel, mindenről azért ne...”

Amit leírtam, sokszor csípősen fájdalmas keserűséggel,
nem más, mint amit Luther mondott: „egyik koldus a másik-
nak megmondja: hol lehet segítséget kapni!”

A püspöki irodában, a számvevőségen az egyik kollégám
megkérdezte egy újabb beidézés alkalmával, amikor négy-
szemkőzt voltunk:

– Bírod még? – suttogta halkán.

– Ma reggel olvastam, amit Pétertől kérdeztek a kétdrakma-
szedők: „A ti mesteretek nem fizeti-é az adót?” Péter gondol-
kodás nélkül válaszol: Igen!

Ez az életemről, küzdelmeimről szóló beszámoló sem más,
mint egy erőteljes IGEN!